

Gunnar „Nu“ og sportsjournalistikken - om danskhed i sporten

af Niels Kayser Nielsen

Et dødsfald

Tirsdag d. 5. januar 1993 døde Gunnar „Nu“ Hansen. Dermed gik en institution i dansk idræt og i dansk sportsjournalistik bort. Mere end nogen anden var han den, som kom til at tegne billedet af, hvad idræt og ikke mindst dansk idræt er. Med Gunnar „Nu“ Hansen som mellemmand gik sport og journalistik op i en højere enhed. Deres indre samhørighed kom her til udtryk på tydeligste vis. Ligeledes er det i høj grad hans fortjeneste, at sporten gennem det meste af dette århundrede, faktisk helt op til vor tid, har virket som dels en sober, nøgtern og velorganiseret verden, der hvilede i sig selv og havde sine egne (spille)regler i stort som i småt, dels som en dynamisk verden i bestandig udvikling, som der kunne fortælles sobert, nøgternt, men også begejstret og undertiden troskyldigt nationallistisk, for ikke at sige chauvinistisk, om.

I Gunnar „Nu“ Hansens reportager korresponderede sportens resultat- og præstationsorienterede væsen og fremtræden med journalistikken og nyhedsformidlingens hårdtpumpede telegramstil. Det var hans fortjeneste at konstruere billedet af den velordnede, pæne og troskyldige sportsverden, hvor der permanent blev skabt resultater, som i sin umiddelbare tilgængelighed var velegnede til en frisk og håndfast formidling 1). Med halstørklædet som emblematiske kendetegn signalerede Gunnar „Nu“ forbindelsen mellem sport og journalistik med frejdigheden og humøret som krumtap: friskfyragtigt og robust rapporterede han i alskens vejr og var altid til stede som „the man on the spot“. Han dannede skole: en anden af de gamle berømte sportsjournalister, Magnus Thing Simonsen alias „Simon“, der arbejdede på Politiken, var iscenesat i frisk engelsk landadel-stil med tern og Sher-

lock Holmes-hat, og i vor tid har Flemming Nielsen på Politiken og senere BT. givet den på samme facon: stort halstørklæde, bredt grin og evindeligt entusiasme. Det har været aktualiseringen, det gode humør og det grundige faktakendskab, som har stået i centrum. Sportsjournalistik har været lig med at vide, ikke lig med at forstå og forklare. Denne matrice har holdt sig helt op til i dag. Dækning og formidling, med humor og dynamik, af kendsgerninger og objektive forhold har været hovedsagen - i overensstemmelse med den traditionelle sports væsen, fremtræden og selvforståelse.

Med sin ildhu, sin optimisme, sit gå-på-mod og sin udtalte nationalisme har han for et par generationer af danskere været den, der indførte folk i sportens verden. Det gælder også for mig. Også jeg stiller op i rækken, der siger, at de skylder Gunnar „Nu“ en hel del på sportsområdet. - Derfor er det følgende ikke en biografering i objektiv forstand, men et forsøg på at skrive om oplevelsen af Gunnar „Nu“ i distancens perspektiv. Nu hvor både han og troen på sportens renhed er borte.

Tilbageblik 1

Det begyndte hos Svend „Logisk“. Sådan hed han, cykelsmeden, fordi han lagde vægt på ræsonnementet. Han var den første i Herslev, som fik fjernsyn. Der sad vi så på rad og række og nakken af hinanden og lyttede til Gunnar „Nu“, medens Henry From placerede tyggegummiet på stolpen i Rom 1960. Hans begejstring og vores stod i ét. Jeg var 10 år og til fals, og Axel og Lullebar og mig besluttede, at vi ville spille fodbold i klub. Vi blev så nødt til at cykle de 7 kilometer til Pjedsted. Den største ulempe ved dét var måske, at man dér spillede i gult og blåt,

ligesom svenskerne. Det passede ikke så godt til Gunnar „Nu“'s nationalisme, som den i radioen lød på altid solbeskinnede søndag eftermiddage efter flæskestegen og rombuddingen og Giro 413. Men troen på, at man skulle yde sit bedste, på sportens rene fight og på tilværelsens bevirkelighed passede. Frem i verden i gå-på-mod. Sene-re fik vi en lærer, som indledte regnetimerne med en fædrelandssang, og da han desuden lærte os at spille fodbold og sørgede for, at der igen blev spillet bold i Herslev (han havde spillet på ungdomslandsholdet) 2), kunne mediedækningen og virkeligheden endelig falde helt sammen. Verden var endnu ikke gået af lave. Det var først i de glade tressere. Alting tegnede lyst. Historisk og livshistorisk, med sporten som inkarnation og Gunnar „Nu“ som formidler. I ham løb mange tråde sammen, i det mindste i mit hoved. Og det er givetvis prototypisk.

Træk af sportsjournalistikens historie

Fra sportens opkomst sidst i forrige århundrede har der været tale om mediemæssig dækning, men desværre er der i Danmark aldrig foretaget en grundig undersøgelse af sportsjournalistikens historie, endsige en redegørelse for hovedtrækkene i dens historiske udvikling. Det følgende vue skal derfor tages med de forbehold, der knytter sig denne mediehistoriske mangel 3).

Vi har dog enkelte studier at bygge på. Kirsten Frandsen arbejder på Danmarks Journalisthøjskole med et spændende projekt om sportsjournalistik, hvorfra en del resultater allerede er publiceret i mindre artikler 4). Takket være en artikel af Per Jørgensen i Idrætshistorisk Årbog 1985 kan man danne sig et indtryk af den tidlige billedmæssige sportsdækning i Politiken 5). Brandes og Hørup var ikke begejstrede for illustrationer i deres avis. Det skrevne ord og dets argumentative værdi skulle kunne stå sin prøve alene, også på sportsområdet. Men da tegneren Rasmus Christiansen bliver ansat i 1898, begynder de første tegninger at dukke op i Politiken, og da Cavling med den populære illustrationsglæde overtager ledelsen i 1905 tager den billedmæssige

sportsdækning yderligere fart, idet Politiken i 1908 ansætter Danmarks første pressefotograf, Holger Damgaard 6).

Kendetegnende for de ældste sportsillustrationer er den fotografi-lignende og vel-erstattende detaljerigdom. Der sigtes billedmæssigt mod en livagtig, dynamisk gengivelse af sportens kraft, fart, vitalitet og turbulens. Det skal ifølge Per Jørgensen ses i forbindelse med sportsjournalistikens skriftlige udformning, der i den første periode bestræber sig på brede skildringer over både 3 og 4 spalter af sportsudfoldelser og kampe, med majsommeligt gengivelse af handlingsforløbet, og med det som Carl Ettrup en gang har kaldt „spark-for-spark-referater, fulgt af alenlange resultatlister“ 7). De mest fremtrædende sportsskribenter på dette tidspunkt er udover Politikens Edgar Aabye, Socialdemokratens A.C. Meyer og I.P. Müller samt den aristokratiske Asmus Diemer på Berlingske Tidende, som ikke bryder sig meget om det „uciviliserede“ fodboldspil. I det hele taget er sportsjournalistikens barndom præget af, at der lægges nok så meget vægt på den elegante og moderigtige selskabelighed, som prominente borgere lagde for dagen i sportstilknytning, men fra ca. 1912 lægges der i stigende grad vægt på sportens egne begivenheder og resultater 8). Sportsjournalistikken ændrer sig fra at have rejsebrevs- og kulturstofkarakter til at blive nyhedsformidlende: medens man i 1892 kunne læse en artikel om „Fodsport“ i ugebladet Nordstjernen 9), som havde introduktionens karakter, som sammenblander en 3-4 genrer, og som rent placeringsmæssigt figurerer mellem henholdsvis aforismer og en fortløbende historisk fortælling om Maren Spliids, rendyrkes nu sporten med egen stil, egne rubrikker og eget sports-univers.

I takt med at sporten bliver folkeeje og ikke længere i samme udstrækning behøver introduktioner og præsentationer, men kan appellere til indforstået kendskab, og i takt med at pressefotografiet også breder sig til sportens verden, sker der en ny drejning inden for sportsjournalistikken: kampreferaterne erstattes mere og mere af inside-information og baggrundsstof med en tilhørende sammenblanding af reportage, inter-

view, kommentar og referat. Primus motor i denne ændring er Emil Andersen alias Mr. Smile, som i 1916 havde overtaget Idrætsbladet, men som ved siden af denne post fra 1921 også er sportsredaktør på B.T 10). Han er den første sportsjournalist, der opsøger spillerne i omklædningsrummet og interviewer dem umiddelbart efter kampens hede som led i en tendens til både at aktualisere og dramatisere sportsdækningen og til at udnytte læseværdien i baggrundstoffet. På den måde intimiseres sportsverdenen, og læseren gøres fortrolig med idrætsudøverne som personer. På billedsiden får det som konsekvens, at der indtræder en stiliserende forenkling i tegnernes streg, hvor man dog samtidig må bemærke, at vi her mellem 1910 og 1920 ikke kan se bort fra en vis afsmitning fra kunstens verden, hvor den engelske art nouveau-stil, repræsenteret af især Aubrey Beardsley, med meget flade stregtegninger næsten uden volumen, var velkendt i Danmark 11).

Under alle omstændigheder er det karakteristisk, at sportstegningerne og den billedmæssige fremstilling af idrætten i årene 1910-1920 fik en mere personnær og connesneurpræget stil, der åbnede mulighed for en mere subjektivt farvet billedmæssig dækning. Der skulle ikke i samme grad som tidligere journaliseres nøgternt og objektivt. Der blev åbnet op for satire, karikatur og indforståethed med de tilhørende stilistiske træk, som vidner om typificering og forenkling.

Samtidig med denne stilisering ændredes formatet: sportstegneren helligede sig nu især de små, hurtige handlingsmættede skitser med indslag af morskab og satire 12). Man lagde således vægt på dels kendskabsintimitet, dels situationsfylde. Det journalistisk nøgterne tabte i værdi i forhold til det iscenesatte og konstruerede - samtidig med at karikaturen af idrætsudøveren i sin typificering vidnede om en stigende grad af personfiksering. På BT's faste sportsside fra 1916 betegnes de bedste sportsudøvere som „stjerner“, og læserne kommer på intimt øgenavn med de kendteste 13). Hvor det tidligere var sportsaktiviteten som sådan, der var kernepunktet i informationen om idræt, blev det i BT's nye sportsjournalistik

idrætsudøveren som kom i focus. Nyhedsformidlingen flankeredes af portrættet. Man kunne også kalde det en drejning fra en tilstræbt objektiv stil i retning af en oplevelsesmæssig. Som Carl Ettrup skriver om Mr. Smiles sportsjournalistik:

Han udvidede både tilskuerens og idrætsmandens forståelse for idrættens egentlige værdi og beskrev kampforløbet, så stemningen levede videre, viste respekt for kronologien, men uden at lade den tage spændingen af den afgørende episode, uden at følge den gængse norm og gemme højdepunktet til alle trivialiteter havde fået deres omtale. 14)

På dette tidspunkt var sporten blevet så populær og så udbredt, at der var basis for, at pressen kunne have en fast sportsside og ikke kun en sportsrubrik. BT begyndte som det første dagblad i 1916, men de øvrige fulgte straks efter. Med denne nyskabelse var sportsjournalistikken blevet et fast informationsindslag i dagspressen. At dette ikke var en døgnflue kan man slutte sig til på baggrund af, at en lignende udvikling gjorde sig gældende i Sverige, hvor Dagens Nyheter i 1920 introducerer en fast helside med sport 15).

På dette tidspunkt, midt i 1920'erne, rykkede så et nyt medie i felten: Statsradiofonien. Og efter de foregående årtiers mediebevågenhed var sportsverdenen, typisk repræsenteret af Dansk Idræts Forbund (DIF) som den mest officielle af de store idrætsorganisationer da også straks klar over de mediemæssige muligheder m.h.t. yderligere popularisering af sporten, der hermed var åbnet op for. DIF valgte fra starten at interessere sig for det nye medie, som desuden på sigt havde en større umiddelbar berøringsflade.

Denne interesse skal formodentlig også ses på baggrund af, at DIF fra starten havde haft vanskeligheder med at etablere sin egen nyhedsformidling i kraft af et selvstændigt organ og derfor var overladt til dagspressens og - jvf. ovenfor om Nordstjernen - ugebladernes nåde og unåde. Ganske vist havde man ved siden af dagspressen haft en mediemæssig bevågenhed i kraft af Tidsskrift for Sport fra 1884 som det første regelmæssige danske idrætsblad samt ikke mindst Illustreret Tidende, og i 1890'erne

blade som Dansk Sportstidende og Idræt, der i 1895 blev slået sammen, men behovet for en egen mediedækning var imidlertid så stort, at man fra november 1898 satsede på eget blad: Dansk Idræts-Blad med A. Holm som redaktør. Det led dog fra starten af økonomiske bryderier, idet staten ikke lod sporten nydesamme bevågenhed som gymnastikken og skyttesagen, der fra starten havde fået offentlig støtte 16), og disse bryderier fortsatte efter århundredskiftet med en proces i 1910 mellem forbundet og dets sekretær, der tillige var forretningsfører for forbundets bad. DIF's egen informationsvirksomhed var og blev et smertensbarn.

I løbet af 1920'erne blev det derfor mere og mere aktuelt at rette henvendelse til radio-rådet om oplysnings- og propagandaudsendelser. Det førte i 1926 til en aftale om, at idrætten skulle have adgang til udsendelse af 1 til 2 foredrag om måneden. I årene 1926-28 blev der holdt henholdsvis 9, 9 og 12 foredrag om året 17). Det førte dog ikke til de ønskede resultater, og foredragenes antal sank i 1930'ernes første år til en 2-3 stykker om året, idet statsradiofonien heller ikke var synderligt interesseret i sport og idræt generelt. I 1933 foreslog DIF så, at der ved uforudsete pauser i radioudsendelserne skulle bringes emner og oplysninger af idrætslig art. Det blev på repræsentantskabsmødet i 1934 i et indlæg med titlen „Radioen og Idrætten“ fulgt op med et forslag om bl.a. radioforedrag med et idrætsligt emne én gang om ugen og - som en nok så afgørende nyskabelse - transmissioner af idrætsbegivenheder 18). Det bevirkede, at der ved olympiaden i 1936 for første gang var tale om direkte transmission. Gunnar Hansen fra Pressens Radioavis lagde stemme til. Han var kommet med på et afbud, da én af hans kolleger, Kai Seier-Larsen fra Socialdemokraten, der ellers som den første havde varetaget sportsstoffet i radioen 19), ikke ønskede at dække Hitlertysklands propagandalege 20). Den slags skrupler havde den „rene“ Gunnar Hansen ikke. Når Danmark deltog, skulle der transmitteres.

Samarbejdet med radiofonien gik dog ikke alt for strålende, men sidst i 1930'erne fik man hos radioens programudvalg mulighed for at idrætsudsendelserne kunne kom-

me ind i en fast gænge i stil med den faste sportsside i den trykte presse, som var startet fra 1916. Ligeledes fik idrætten fra Dansk Film Revy tilbud om gratis at få en kopi af de sportsoptagelser, der blev udsendt i Den danske Uge-Journal 21), og da der i 1942-43 blev truffet aftale med radioen om, at Gunnar Hansen fra Pressens radioavis blev stillet til DIF's radioudvalgs rådighed, kom der for alvor gang i sagerne med et stærkt forøget antal idrætsudsendelser som resultat. Med Gunnar „Nu“ Hansen fik sportsjournalistikken i radioen sit afgørende gennembrud med transmissionerne fra olympiaden i 1948.

På fjernsynsområdet blev transmissionerne fra olympiaden i Rom i 1960 det store gennembrud for sportsjournalistik i tv-igen med Gunnar „Nu“ Hansen som ildsjæl og som den, der skabte matricen for idræt og journalistik. Med hans journalistiske baggrund og opdragelse i nyhedsformidlingen kom det informative element fra starten i højsædet i fjernsynets idrætsdækning. Idrætsudsendelser fik i både radio og tv først og fremmest karakter af nyhedsformidling.

Ser man nu på udviklingen fra de første sportsbilleder i pressen fra 1898 i form af tegninger, videre over den faste sportsjournalistikside i aviserne fra 1916 og radio-sportsjournalistikken fra årene efter 2. verdenskrig til idrættens tv-gennembrud sidst i 1950'erne, kan man slå fast, at overgangen til de utrykte medier og her især de direkte radiotransmissioner fra efterkrigstiden udgør et betydningsfuldt skridt i sportsjournalistikens historie: Avisbilledets subjektive spændvidde suppleres med en frisk fra fadomtale af sportslige højdepunkter, der markerer samtidighed, spontanitet og umiddelbarhed - og som dermed i kraft af førstehåndsindtrykkets signal om pålidelighed giver indtrykket af en objektiv og ærlig gengivelse. Radiofoniens transmissioner nærmer sig med andre ord det indholdsreferat, der var udgangspunktet i pressens mediedækning i slutningen af 1800-tallet, men nu i potenseret udgave i kraft af den direkte og spontane gengivelse. Den direkte lyds tidseliminering i radioen kan på den måde

kompletteres med oplevelsesaspektet og underholdningselementet i pressefotografiet.

I løbet af 1950'erne kombineres så med tv på den ene side den tilstræbt saglige nyhedsformidling fra den trykte del af sportsjournalistikken med på den anden side dels aktualitet, spænding og dramatisering fra radioens lydside, dels billedets stil-søgning, iscenesættelse og formdyrkelse - med dynamikken, dramatikken og identifikation som fællesnævner²²).

Overgangen til tv-transmissioner af sport markerer naturligvis en synkronisering af de journalistiske elementer, der tidligere havde været fordelt på flere medier, men - og det bliver afgørende for DR's sportsjournalistik - arven fra nyhedsformidlingen flytter fra radioen med over i fjernsynets sportsjournalistik og kommer til at præge DR TV's sportsdækning helt op til omkring 1990, hvor man befinder sig i en overgangssituation på vej mod nye former for sportsudsendelser, hvor der ikke i samme grad som tidligere er tale om dækning af sporten, men snarere om fremstilling af sporten - med tv-sport som en særlig form for sport. Det er især betinget af to forhold: dels TV2's nyskabelse på sportsjournalistik-området, dels sportens egen udvikling i retning af show-sport. Mere end for blot nogle få år siden kendetegnes det samlede danske tv's sportsudsendelser i dag i lighed med andre lande af treenigheden: journalistik, underholdning og dramatisering, hvor sidstnævnte aspekt bliver stadig mere betydningsfuldt, sådan som det bl.a. ytrer sig i en markant øget klipfrekvens kombineret med stadig kortere indslag²³).

Dette er led i en tilsyneladende global bevægelse, hvor der i øjeblikket foregår en kamp mellem på den ene side en traditionel europæisk sportsformidling og en oversøisk, med amerikanske og australske trendsettere som fx den australske Channel 9 i spidsen, og hvor meget tyder på, at den europæiske stil nu for alvor må give køb og indrette sig på dramatiserende effekter, som i højere grad tilstræber oplevelse end information²⁴).

I de „gode gamle dage“, dvs. i Gunnar „Nu“'s tid, var det sådan, at begejstringsru-sen og lidenskabens i journalistikken skulle

være i overensstemmelse med den traditionelle sports kalkulative og præstationsorienterede fornuft. Et kampresultat skulle formidles i samme positivistiske ånd som sporten udøves. - Med vor tids overgang til show-sport er denne form for sportsjournalistik imidlertid hastigt i færd med at blive usamtidig. Fakta slår ikke længere til, nu skal der også oplevelse og analyse på banen, og det brede, troskyldige grin erstattes af Morten Stig Christensens bekymrede ansigtsudtryk og følsomme brune øjne, alt imedens sporten bliver mindre og mindre troskyldig. Hvor sporten tidligere var kropskultur, der i udstanset kortform gengav spændingsforholdet mellem individualitet og kollektivismen i det tidlige urbane samkvem og således fungerede som fortolkningsmatrice for en urbaniseret, kapitaliseret og industrialiseret tilværelse, er der i dag behov for andre tilværelsesudlægninger. Det skaber andre former for sport og dermed andre former for sportsjournalistik. Og så er det måske alligevel det bedste for Gunnar „Nu“, at han ikke kommer til at opleve den slags. Nu hvor også DR's traditionelle sportsjournalistik er på vej til at overtage TV 2's show-sport-koncept med vægten lagt på dramatisering og tempo.

Kort biografisk portræt

Men hvem var han da, denne Gunnar Hansen? Han blev født 1906 som søn af en svensk mor og en dansk far og fik navnet Gunnar Valdemar Hansen (det var først ved olympiaden i 1936, at „Nu“ erstattede Valdemar). Han voksede op hos plejeforældre på Nørrebro, i gaden Solitudevej, som Elga Olga senere udødeliggjorde. Pressemæssigt indledte han sin karriere som 20-årig ved dagbadet København og startede med at skrive et referat fra et boksestævne²⁵).

Men gennembruddet som journalist kom i 1935, da han blev knyttet til den daværende Pressens Radioavis i en fase af mediehistorien, hvor mulighederne og behovet for aktuelle reportager opstod. I første omgang blev han ansat til at læse børsnoteringer, men da han på DFDS-skibet Frederik d. 8 interviewede julerejsende på vej fra København til Aarhus fik man øre for, at der

var mere i ham. Sommeren efter, da han og „Lille henrivende Inge“ gik i spænd sammen i Berlin, placerede han sig som dansk sportsjournalistikens førstemand.

Som fodboldreporter i radioen debuterede han i 1937, da han skulle transmittere 2. halvleg af den famøse kamp i Breslau, hvor vi tabte 8-0 til Tyskland. Han kom ind, da vi var bagud med 5-0, og vel næppe før eller senere har den ukuelige optimisme haft sværere odds. Så var der større samklang ved de olympiske lege i London i 1948, da svømme-pigerne atter hentede medaljer, og ved OL i Helsingfors i 1952, da Gunnar „Nu“ fortalte historien om, hvorledes Lis Hartel, der i 1944 var blevet ramt af polio, ukueligt tilkæmpede sig en sølvmedalje. I sin bog om Helsingfors-olympiaden skriver Gunnar Hansen herom:

Og så fik ridningen, ridesporten endda sin største triumf, da fru Lis Hartel tog sølvmedalje i skoleridning. Det var første gang i de olympiske leges historie, en dame kom på præmielisten i ridning, og da beretningen om fruens alvorlige sygdom, og den energi hun havde udvist for atter at komme tilbage til idrætten, til den sport hun elskede, blev kendt i Helsingfors, fyldtes aviserne af beundrende artikler. Ikke blot for fru Hartels egen indsats, men for hele Danmark. 26)

„For hele Danmark“. - Om indmarchen på stadion skriver han:

Man kan uden selvforherligelse sige, at det danske hold i deres smukke rød-hvide dragter gjorde sig, med så meget mere grund, som også mange af verdenspressens korrespondenter fremhævede danskernes hold som et af de mest præsentable. Det imponerede, ikke alene fordi de danske dragter var dem, der lyste mest op blandt de tusinder af idrætsmænds og kvinders grå, grønne og blå påklædning, men også fordi danskerne var et af de hold, der marcherede bedst. Med en rejstning og en holdning, som det var en fornøjelse at se. 27)

Tidligere på året havde han været med i England, da kaptajn Kurt Carlsen kæmpede for at redde sit skib Flying Enterprise i Atlanterhavet, og med på Bornholm, da Carlsen dér blev modtaget af Frederik d. 9 og blev gjort til mytologisk folkeeje. Gunnar Hansen sørgede for endnu en dansk triumf. Andre steder, fx i sin skribentvirksomhed, kunne han med lige så afsmittende ildhu og

begejstring berette om dyrevildt i Sydafrika, ballonopstigning i København, Jean Hersholt i Hollywood, tyrefægtning i Spanien samt først og sidst de danske amatøridealere: *Tanken om hel- eller halvprofessionalisme har aldrig haft mange tilhængere i Danmark. Selv om man jo nok ville kunne betale gager til spillere i første division, ville udgifterne bevirke, at klubberne måtte opgive deres ungdomsafdelinger, og jeg tror bestemt ikke, at mange fodboldspillere i Danmark vil se drengene smidt ud, fordi „stjerne“ skulle kunne hæve ugeløn. 28)*

Udover at være radioreporter var Gunnar „Nu“ i årene fra 1955 til 1976, hvor han fratrådte som DR's sportschef, også ansvarlig for tv-dækningen af sporten. Den første tv-formidling af en fodboldkamp fandt sted d. 15. maj 1955, da fjernsynet viste 15 minutters uddrag af kampen mod Ungarn i Idrætsparken (0-6), og den første tv-transmission fandt sted året efter, da vi tabte 5-1 til Sovjetunionen 29). Myten fortæller, at Gunnar Hansen underskrev kontrakten med DBU på bagsiden af et spisekort. - Som gammel radiomand havde Gunnar Hansen en vis tilbøjelighed til ikke at stole tilstrækkeligt på billedernes egen udsigeværdi. Han blandede sig efter manges opfattelse lidt for meget med ord, som i deres redundans af og til kunne antage karakter af klichéer, ligesom den undertiden højstemte stil kunne skurre i ørerne i de uhøjtidelige 1960'ere og de protestrige 1970'ere, der ikke gik så meget op i Gud, konge og fædreland. Og skønt Gunnar Hansen også efter 1976, hvor han faldt for aldersgrænsen, fungerede i tv, høstede han på sine gamle dage nok størst triumf med sine udsendelser i Københavns Radio.

I de sidste år af sin levetid var Gunnar „Nu“, som også selv havde været en aktiv idrætsudøver (han spillede fodbold i fælledklubben HB indtil 1960), besværet af dårlige ben og havde ondt ved at bevæge sig. Det hører med i billedet af ham, at der i den forbindelse ikke var tale om klynk. Hans humør og hans optimisme kom ham til gode til det sidste. Ikke underligt, at han blev den måske mest folkekære skikkelse i medieverdenen i Danmark. Man bar over med den undertiden alt for outrerede nationalisme

og den måske naive formidling i respekt for engagementet og ærligheden.

Tilbageblik 2

Det er i 1975, og jeg har boet i Sverige 3-4 år, af hensyn til min kæreste og som led i studier ved Umeå Universitet. Her har jeg fornøjelsen af at se Thomas Magnusson vinde både 15 km og 50 km ved de svenske skimesterskaber udenfor Umeå. Det er også dejligt, at mit favorithold i ishockey, Leksand, vinder sølv - men smerteligt at mit favorithold i fodbold, Gais, ligger på nedrykningsplads. Nå, pyt! Gais kommer altid igen. „Vi“ har prøvet det så tit.

I Sverige har man en anden stil end i Danmark. Også inden for sportsjournalistikken. Man tager ikke tingene så alvorligt, er mindre fanatisk. I radioen bliver Åke Strømmer sportschef efter Bo Gentzel. Som show-mand, der er revyforfatter og har skrevet flere hundrede schlagertekster, lægger han vægt på idrættens underholdningsværdi. I tv huserer sportschef Lars-Gunnar Björklund med en ganske anden stil end Gunnar „Nu“'s. Hvor denne kan være højtidelig og helhertet hengivende, er den svenske facon mere ironisk og reflekteret. Hvor Gunnar „Nu“ er præget af humor, har Lars-Gunnar Björklund humor og lune. I interviews er han ofte drilsk og intim, hvor Gunnar Hansen viser respekt. Det intime dutter i er tydeligere i Sverige - og så har man en befriende distance til det nationale. Ikke at man ikke holder med Sverige, der gør „vi“ skam, men det foregår lavmælt og underspillet. Analyserende mere end udbasunerende. Mindre institutionaliseret. Bobby Byström på Dagens Nyheter, Sveriges største avis, kører tingene på samme måde. Man er mere internationalt orienteret og har fx ondt ved at klare den norske chauvinisme, også på sportsområdet.

Det er rart at bo i Sverige, vi har gode finske, tyske og svenske venner, og vores nabo hedder Lawrence og er fra Nigeria. Han inviterer undertiden på afrikansk mad med masser af kokos og chili. Det er lidt svært at holde med Danmark, når „vi“ mødes. Gunnar „Nu“ forekommer meget usamtidig. Året efter indføres der professionel fodbold i Danmark. Det år fratræder Gunnar Hansen, den sidste amatør. En epoke er ved at nærme sig sin afslutning. I Sverige er det allerede sket, kan jeg se når jeg er hjemme i Danmark på besøg. I mit stille sind har jeg lidt dårlig

samvittighed overfor Gunnar „Nu“. Det er som om, jeg har svigtet ham.

Gunnar „Nu“ som nationalt mindesmærke

Vi skriver 1993, og Biografismen er over os. Sammen med interessen for at anlægge det livshistoriske perspektiv på historien. Også inden for idræts- og kropshistorien ses tendensen. Måske er der tale om en modesag, men velvidende at moden aldrig aktualiserer noget tilfældigt, men kun det der er brug for, må vi som udgangspunkt spørge, hvorfor netop biografien og det livshistoriske er kommet på mode.

Til besvarelse af dette spørgsmål vil jeg dels pege på en række eksterne forhold som kan tænkes at fremme interessen for det personlige i historien, dels trække en 1990'ertendens inden for kropskulturen frem i lyset, som i forlængelse af 1980'ernes samlede kulturelle pro-fil kunne tænkes at befordre interessen for det personlige.

Lad os begynde med det ubehagelige: Helt se bort fra en pragmatisk, for ikke at sige opportunistisk, begrundelse for at tage biografi-genren op i idrætshistoriekredse kan man nemlig ikke. Ikke mindst i relation til besværet med større afhandlinger har man her en nem afgrænsningsmulighed: man koncentrerer sig om en enkelt person og så vender man „hvert blad“. Under forudsætning af, at den pågældende persons liv ikke er alt for velkendt, kan man så kortlægge et interessant livsforløb i grundighed og med interessante perspektiver. Omkostningen ved en sådan fremgangsmåde bliver let (jvf. kritikken af Birgitte Possings ellers succesrige disputats om frk. Zahle), at man er for beskeden med hensyn til udenværkerne, dvs. perspektivering til dels historiske udviklingsmønstre, dels samtidens historiske omgivelser. I lutter kortlægningsglæde bliver forskeren, på rigtig historikervis, så fascineret af sin „helt“, at det kniber at se skoven for bare træer. En anden risiko er, at man ikke „vender hvert blad“, men slår sig løs med store armbevægelser og koncentrerer sig så meget om at vise det tidstypiske hos den biograferede, at man ikke kan se træerne for bare skov.

Det kan blive interessant fremover at se, om de idræthistoriske biografier kan holde sig fri af disse faldgruber. Den første lurer især ved biografering af mindre kendte personer, medens den anden risiko især gør sig gældende, når der er tale om offentligt kendte personer hvis biografi langt hen er kendt, således at man forceres til vidtløftigheder af tvivlsom teoretisk art.

En anden ekstern årsag kunne tænkes at findes i 1980'ernes generelle interesse for individet, gerne det villet storslåede herkommer-jeg-individ. Hvor tvivlsomt det end kan forekomme, at 1980'ernes livsstilsindivid er sådan rigtig individualistisk, men måske snarere præget af den konformitet, der knytter sig til det forkætrede livsstilsbegreb, fremstår selvglade og -bevidste typer som Klaus Riskjær Petersen og Uffe Ellemann-Jensen som typiske 1980'ere, hvoraf sidstnævnte da også allerede er biograferet. Det pseudo-nyliberale 1980'er-tiår med ideologisk spændetrøje og plat har tilsyneladende indbudt til det.

På den anden side kan man heller ikke se bort fra, at det netop er konformiteten i 1980'erne, som har banet vej for biografismen: evigt ejes kun det tabte. Sagt på en anden måde er behovet for at fremhæve individets historieskabende kraft og vilje måske særlig stort i en tid, hvor historien synes at være stærkere end livshistorien, dvs. i en historisk epoke hvor individet ikke synes at have råde- og spillerum. Netop i en sådan fase, hvor det selvstændige individ kan synes at være en uddøende race lader man det rejse sig trodsigt i vrimlen, eller man klynger sig nostalgisk til længslen efter den stærke mand og skriver om den rankryggede ener (de fleste biografier beskriver stærke individer - kun sjældent støder man på en fiasko, og i så fald fiasko efter en heroisk indsats), der satte sit præg på sin samtid - som en dementi af, at strukturen skulle være stærkere end det unikke. Det kan skam lade sig gøre at lave historie, signalerer biografien.

Særligt markant bliver behovet for at vise individets historieskabende kraft i en tid, som ellers bliver udråbt til at være den historiske fase, hvor historien er død - sådan som det skete i 1980'erne. Fra europæisk

postmoderne filosofisk side og fra anglo-amerikansk dekonstruktionsside blev historien fraskrevet liv og udviklingsmulighed, i takt med at betydningsproduktionen var ophørt og gjort til tegnmæssig kopi-håndtering. Og ganske vist er der siden Murens fald i 1989 og de etniske og regionalistiske massakrer i Jugoslavien ingen, som tror på det længere, men behovet for v.hj. af handlekraftige individer at vise, at historien lever, er ikke taget af. Der længes som aldrig før i efterkrigstiden efter at portrættere handlekraft og individuel storhed.

Endelig kan man heller ikke se bort fra, at den nyvakte interesse for biografisme i dansk idræts- og kropshistorie skyldes påvirkning fra vore nordiske broderlande. I Sverige har interessen for både Per Henrik Ling og Viktor Balck altid været stor, medens vi i Danmark bestræbte os på en social- og bevidsthedshistorisk, strukturelt orienteret idræthistorieskrivning. Og i Norge har behovet for Fritjof Nansen ikke været mindre. Nu må turen så være kommet til vore hjemlige koryfæer, og da Grundtvig vist aldrig har gjort sig bemærket i idrætslig sammenhænge og kropsligt bl.a. var kendetegnet ved en „næsten hård Latter“ 30), kaster man sig over andre som led i indkredsningen af en særlig dansk idrætsprofil.

Både som national idrætsskikkelse og som et individ, der gennem mere end 50 år har påvirket idrætten i Danmark og dermed været historieskabende, fortjener Gunnar „Nu“ Hansen at blive biograferet. I en større og mere grundig udgave end denne. Hans betydning for skabelsen af en særlig dansk identitet (ikke kun i snæver idrætssammenhæng) er formodentlig langt større, end man umiddelbart skulle tro. Den danske identitet har i idrætsverdenen som oftest været frembragt af nationale præsentative symboler, såsom nationalsangen, Dannebrog og kongefamiliens tilstedeværelse (omend den nationale samlingsskikkelse Margrethe d. 2. i én af sin nytårstaler har lagt afstand til fodbolden som middel til dansk samling - til trods for at gemalen og kronprinsen var ivrige tilskuere både på tilskuerpladserne og i omklædningsrummet ved EM i Sverige 1992). Altsammen godt nok, men man skal næppe undervurdere den betydning, der

ligger i den levende vedligeholdelse af nationalismen og den permanente holden gryden i kog, som Gunnar „Nu“ Hansen har repræsenteret. Hvor pinligt det end kunne være at høre ham tale om, at det danske flag foldede sig lidt flottere ud end alle de andre, er den anden side af denne sag, at han demonstrerede muligheden for et nationalt tilhørsforhold i en tid, hvor den slags „pjat“ ellers var på fortrængningskurs eller smal-kost.

Og herved skete der så det ejendommelige, at han selv kom til at udgøre et nationalt samlingsmærke. Gunnar „Nu“ Hansen udviklede sig til at blive en danskhedens ikon. Heri ligger, set i et historisk perspektiv, hans måske største betydning. Hans nationalisme bidrog til fornemmelsen af dansk identitet.

I en tid, hvor opfattelsen af forholdet mellem sport og national identitet er under revision, for så vidt som sportens rolle i den forbindelse ikke længere kun opfattes som vildledning og manipulation, men også anskues som led i en demokratisering af den nationale identitet 31), hvor fællesskab og loyalitet tilegnes kropsligt-modernistisk 32), kan der være god grund til at pege på mediernes rolle i den forbindelse, herunder ikke mindst sportsjournalistikken 33). Også de bidrager ved opstillingen af nationale matricer til selvforståelse 34) til at skabe en fornemmelse af et nationalt tilhørsforhold, hvor irrationelt det end måtte være, og hvor firkantede stereotyperne herfor end måtte fremtræde 35).

På dansk grund har ikke mindst Gunnar Hansen gennem de sidste 50 år bidraget til at skabe matricer for danskheden, med de fordele og ulemper der nu var knyttet til hans specielle stil.

Tilbageblik 3

Og nu er han så blevet historie, Gunnar „Nu“ Hansen. Hans betydning for dansk idræt skal perspektiveres. Den bedste nekrolog skriver Per Høyer Hansen selvfølgelig, i Tipsbladet - hvor ellers? Med kærlig sympati og kritisk overblik. Ingen lobhudling her. - Selv er jeg blevet idræts- og kropsforsker og har ofte nok forsvaret den gamle konkurrenceidræt, når den uberettiget

blev reduceret til kun at drejesig om konkurrence og præstation. Det sidste par år har det dog knebet lidt med sympatien. Sportens vrangsider bliver tydeligere og tydeligere: Harald Nielsen og Helge Sanders juppiestil med smilehuller og kræmmerpopulisme; eliteklubbernes tåbelige vækstfilosofi og anti-produktion af sport; fattigfineriet i Parken; Dansk Håndbold Forbunds ansættelsespolitik som man skulle tro foregår i en brandert; de 4 købmænd i Vejle som første smadrer en klub og så sjakrer sig til parkeringspladser for livstid på Vejle Stadion for sig selv og familien, uden at nogen protesterer; de østeuropæiske gymnastikpigens udbrændte blikke; de amerikanske basketballspillers grænseløse selvglæde, har altsammen gjort sit. At Milan takket være en kynisk forretningsmand køber sig til succes og monopolstilling, ligesom Brøndby var på vej til herhjemme, gør kun tingene værre. Det hænder, at jeg hopper over en fodboldkamp i fjernsynet. Og show-sport gider jeg ikke se.

Tilbage er der idræt in live, og jeg er da stadig AGF-tilhænger med stort A. Det fryder mig, når gamle divisionsspillere og rockmusikere, midt i al sportskynismen, spiller over 140.000 kr. hjem ved et arrangement for Kim Sanders efterladte, så at de kan blive i huset. Jeg glæder mig stadig over at komme på Aarhus stadion, selv om det var sjovere, dengang vi var dobbelt så mange, ligesom jeg nyder at se mine to sønner spille. Det gør de nok et par år endnu. Så er det forbi, og de får andre interesser. Det kan jeg godt forstå. Sportens dage er ved at være talte i vores familie, ligesom den måske er det i det hele taget, i betydningen institutionaliseret konkurrenceidræt. Den forsvandt med show-sportens fremkomst i 1980'erne. Der er megen historisk fornøft i, at Gunnar Hansen er gået bort netop nu. Med ham døde den troskyldige sport og troen på den, dens frigørelses- og forbrødringsidealer. Aldrig har hans begejstrede ærlighed virket mere nærværende - og fjern - end „nå“. - Og så må vi videre.

Noter:

- 1) Jvf. Niels Kayser Nielsen og Lars Qvortrup: *Sport i tv: journalistik eller show?*, i: Mediekultur nr. 19 (1992), s. 5 ff.
- 2) Det var Hans-Jørgen Nielsen, som havde spillet for B1909, og som senere blev forstander for Sønderborg Idræts højskole.
- 3) På dette område står den idrætshistoriske forskning stærkere i Sverige. Se fx Jan Lindroth: *Sports in the daily papers. Case studies of some swedish newspapers 1850-1930*, i: Stadion vol. 3, nr. 1(1977), s. 117 ff. og Lennart Persson: *Göteborgspressen och Göteborgsidrotten år 1900*, i: Idrøttsarvet 1989. Göteborg 1989, s. 102 ff. Persson og Lindroth når frem til vidt forskellige resultater m.h.t. pressens sportsdækning, og Persson finder, at Lindroths tal er alt for høje.
- 4) Jvf. Kirsten Frandsen: *Sportsjournalistikkens barndom*, i: Tidsskrift for Idræt 1992: 3, s. 59 ff.
- 5) Jvf. Per Jørgensen: *Sportstegninger i Politiken*, i: Per Jørgensen m.fl. (red.): *Idrætshistorisk Årbog 1985*, s. 137 ff.
- 6) Jvf. *ibid*, s. 138.
- 7) Jvf. Carl Ettrup: *Sportsjournalistikkens udvikling 2. Information 6.8. 1971*.
- 8) Jvf. Kirsten Frandsen: *Sportsjournalistikkens barndom*, i: Tidsskrift for Idræt 1992: 3, s. 61 f.
- 9) Jvf. Anton Verner: *Fodsport*, in: Nordstjernen 1892, nr. 43, s. 513.
- 10) Jvf. Carl Ettrup: *Sportsjournalistikkens udvikling 2. Information 6.8. 1971*.
- 11) I 1906 var Vilhelm Wanschers bog *Den æstetiske opfattelse af kunst udkommet*. Den handlede, i forlængelse af en artikel af samme forfatter i Tilskueren i 1903, om formæstetik i såvel malerkunst som litteratur og var det første samlede danske opgør med indholdsæstetikken, repræsenteret af især Julius Lange, og kan ses som det første danske udtryk for en ren formalisme.
- 12) Jvf. Per Jørgensen: *Sportstegninger i Politiken*, i: Per Jørgensen m.fl. (red.): *Idrætshistorisk Årbog 1985*, s. 145.
- 13) Jvf. Kirsten Frandsen: *Sportsjournalistikkens barndom*, i: Tidsskrift for Idræt 1992:3, s. 62.
- 14) Carl Ettrup: *Sportsjournalistikkens udvikling 2. Information 6.8. 1971*.
- 15) Jvf. Inger Lindstedt: *Idrottspråket - en national vinst!*, i: Idrøttsarvet 1986. Göteborg 1986, s. 104 ff.
- 16) Jvf. Niels Kayser Nielsen: *Idræt og offentlig støtte 1861-1914 - set i et civilisationsperspektiv*, i: Fortid og Nutid, bd. 36, hefte 3, s. 180 ff. og Niels Kayser Nielsen: *Pengene eller livet - om offentlig støtte til skyttebevægelsen i 1800-tallet*, i: Idrætshistoriske Årbog 1989, s. 24 ff.
- 17) Jvf. Herbert Sander m.fl. (red.): *Dansk Idræt gennem 50 Aar*. Kbhvn. 1946, s. 192.
- 18) Jvf. *ibid.*, s. 199.
- 19) Jvf. Carl Ettrup: *Sportsjournalistikkens udvikling 3. Information 13.8. 1971*.
- 20) Jvf. Per Høyer Hansen: *Nu er en stor stemme tavs*, i: Tipsbladet 1993:1, s. 6.
- 21) Jvf. Herbert Sander m.fl. (red.): *Dansk Idræt gennem 50 Aar*. Kbhvn. 1946, s. 220.
- 22) Jvf. Alexander von Hoffmann: *Zwischen Faszination und Langeweile - Sport in den Massenmedien*, i: Rolf Lindner (red.): *Der Satz „Der Ball ist rund“ hat eine gewisse philosophische Tiefe*. Berlin 1983, s. 108ff.
- 23) Jvf. Garry Whannel: *Fields in vision. Television sport and cultural transformation*. London og New York 1992, s. 60f. og 92f.
- 24) Jvf. *ibid*, se specielt s. 86ff.
- 25) Jvf. Per Høyer Hansen: *Nu er en stor stemme tavs*. I: Tipsbladet 1993:1, s. 95.
- 26) Gunnar Nu Hansen (red.): *Olympiadebogen. Helsingfors - Oslo 1952*. Kbhvn. 1952, s. 95.
- 27) *Ibid*, s. 5.
- 28) Gunnar Nu-Hansen: *Så bringer vi sporten - og lidt til*. Kbhvn. 1954, s. 103.
- 29) Jvf. John Idorn: *Dansk Idræts Forbund 1896-1971*. Kbhvn. 1971, s. 159.
- 30) Jvf. Marie Blom: *Minder fra N.F.S. og Fru Lise Grundtvigs hjem 1830-50*, in: H.P.B. Barfod (red.): *Minder fra gamle grundtvig'ske hjem*, bd. 1. Kbhvn. 1922, s. 20.
- 31) Jvf. Jonas Frykman: *Irørelse: Kampen om kroppen i 30-talets Sverige*, in: Kulturelle perspektiv. vol. 1, nr. 1 (1992), s. 30ff.
- 32) Jvf. Orvar Löfgren: *Nationella arenor*, in Billy Ehn m.fl.: *Försvenskningen af Sverige*. Stockholm 1993, s. 53ff.
- 33) Jvf. Neil Blain m.fl.: *Sport and national Identity in the European Media*. Leicester et al. 1993, s. 15 f.
- 34) Jvf. Billy Ehn: *National Feeling in Sport. The Case of Sweden*, i: *Ethnologia Europaea*, Vol. XIX, nr. 1 (1989), s. 57 ff.
- 35) Jvf. Stephen Wagg: *Playing the past: the media and the England football team*, i: John Williams og Stephen Wagg (red.): *British Football and Social Change*. Leicester et al. 1991, s. 220ff.

Litteratur:

- Blain, Neil m.fl.: *Sport and national Identity in the European Media*. Leicester et al. 1993.
- Blom, Marie: *Minder fra N.F.S. og Fru Lise Grundtvigs hjem 1830-50*, i: H.P.B. Barfod (red.): *Minder fra gamle grundtvig'ske hjem*, bd. 1. Kbhvn. 1922.
- Ehn, Billy: *National Feeling in Sport. The Case of Sweden*, i: *Ethnologia Europaea*, Vol. XIX, nr. 1 (1989).
- Ettrup: *Sportsjournalistikkens udvikling 2. Information 6.8. 1971*.
- Ettrup, Carl: *Sportsjournalistikkens udvikling 3. Information 13.8. 1971*.

- Frandsen, Kirsten: *Sportsjournalistikkens barndom*, i: Tidsskrift for Idræt 1992: 3.
- Frykman, Jonas: *I rörelse: Kampen om kroppen i 30-talets Sverige*, i: Kulturella Perspektiv, vol. 1, nr. 1 (1992).
- Hansen, Per Høyer: *Nu er en stor stemme tavs*, i: Tipsbladet 1993: 1.
- Idorn, John: *Dansk Idræts Forbund 1896-1971*. Kbhvn. 1971.
- Jørgensen, Per: *Sportstegninger i Politiken*, in: Per Jørgensen m.fl. (red.): *Idrætshistorisk Årbog 1985*.
- Lindroth, Jan: *Sports in the daily papers. Case studies of some swedish newspapers 1850-1930*, i: Stadion vol. 3, nr. 1 (1977).
- Lindstedt, Inger: *Idrottspråket - en national vinst!*, i: Idrøttssarvet 1986. Göteborg 1986.
- Löfgren, Orvar: *Nationella arenor*, i Billy Ehn m.fl.: *Försvenskningen af Sverige*. Stockholm 1993.
- Nielsen, Niels Kayser: *Idræt og offentlig støtte 1861-1914 - set i et civilisationsperspektiv*, i: Fortid og Nutid, bd. 36, hefte 3.
- Nielsen, Niels Kayser: *Pengene eller livet - om offentlig støtte til skyttebevægelsen i 1800-tallet*, i: Idræts-historiske Årbog 1989.
- Nielsen, Niels Kayser og Lars Qvortrup: *Sport i tv: journalistik eller show?*, i: Mediekultur nr. 19 (1992).
- Nu-Hansen, Gunnar: *Så bringer vi sporten - og lidt til*. Kbhvn. 1954.
- Nu Hansen, Gunnar (red.): *Olympiadebogen Helsingfors - Oslo 1952*. Kbhvn. 1952.
- Persson, Lennart: *Göteborgspressen och Göteborgsidrotten år 1900*, i: Idrøttssarvet 1989. Göteborg 1989.
- Sander, Herbert m.fl. (red.): *Dansk Idræt gennem 50 Aar*. Kbhvn. 1946.
- Verner, Anton: *Fodsport*, i: Nordstjernen 1892, nr. 43.
- von Hoffmann, Alexander: *Zwischen Faszination und Langeweile - Sport in den Massenmedien*, i: Rolf Lindner (red.): *Der Satz „Der Ball ist rund“ hat eine gewisse philosophische Tiefe*. Berlin 1983.
- Wagg, Stephen: *Playing the past: the media and the England football team*, in: John Williams og Stephen Wagg (red.): *British Football and Social Change*. Leicester et al. 1991.
- Wanscher, Vilhelm: *Den æstetiske opfattelse af kunst*. Kbhvn. 1906.
- Whannel, Garry: *Fields in vision. Television sport and cultural transformation*. London og New York 1992.

